

De Creta capta

PRAEFATIO AD NICEPHORVM PHOCAM

Ταῦτά μοι, ὦ μαγίστρων ἡλίου καὶ Ῥώμης ἐκδικητά, πεπόνηται μὲν πρό καιροῦ περὶ Κρήτης, οὐ δέδοται δέ· τὸ μὲν ἵνα μὴ χρόνοις τὰ σὰ τῶν τροπαίων λήθῃ παραδοθῆ καταρθώματα· γὰρ ἀνδρεία ποιεῖ ἀμαυροῖ χρόνος, εἰ μὴ λόγος προφθάσας ἐν βίβλοις τισὶν ἐναπόθηται, οὐ δέδοται δὲ φόβῳ καὶ συστολῇ καὶ τῷ πολλὰ ἐναπολειφθῆναι καὶ ἡττηθῆναι τοῖς σοῖς καταρθώμασι. Δέξαι οὖν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ, Θεοδοσίου ψελλίσματα καὶ περὶ τῆς τοῦ Χάλεπε γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἀλώσεως· οὕτω γὰρ προθυμότερος γεγονὼς τῶν σῶν καταρθωμάτων, ὡς ἐξόν, γενήσομαι συγγραφεύς. Ἀχιλλεὺς γὰρ καὶ ὁ Μακεδόνων Ἀλέξανδρος καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς στρατηγήσαντες ἄριστα πολὺ τὸ κλέος τῇ συγγραφῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπηνέγκαντο· καὶ ὁ μὲν Ὀμήρῳ, οἱ δὲ γε Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μέχρι τοῦ νῦν ἄδονται καὶ φημίζονται. Ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἢ μὲν ἀρχὴ τῶν ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι βασιλέα ἡμῶν, τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴση εὐθύς.

ΑΛΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ ΠΟΝΗΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΤΩΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩΙ ΚΑΙ ΚΡΑΤΑΙΩΙ ΒΑΣΙΛΕΙΡΩΜΑΝΩΙ

Α' Ῥώμη παλαιά, μὴ φθόνει τὸν δεσπότην τοὺς σοὺς στρατηγοὺς προσβαλοῦσα τῇ νέᾳ· κενῇ γὰρ ὀρμῇ καὶ μάτην ὁ Σκηπίων τὸν πλοῦτον ἐσκύλευσε τῆς δόξης ὄλον· ἰσχύς γὰρ ἦν τίς ἢ κράτος Καρχηδόνας, ὅταν παρεστῶς μυριοξίφω μάχῃ τὰς συμφορὰς ἔπεμπε τῇ πορθουμένῃ; τίς ἦν ὁ Σύλλας, ὁ θρασὺς στρατηγέτης, ὁ τῶν Ἀθηνῶν τῇ κεκαυμένην πόλιν βαλὼν, ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαγῆς ἡττημένην; τίς ἦν ὁ Καῖσαρ, ὁ στρατευμάτων τρέχων ἐν ταῖς ἀφύρτοις συμπλοκαῖς καθημέραν; τίς ἦν ἐκεῖνος ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξύλῳ; οὐκ ἦν στρατηγὸς ἄλλος ὡς ὁ δεσπότης, κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμῶν ὁ Πομππίος ὡς ζῶν παραστῆ ταῖς μάχαις ὀπλισμένος καὶ δῶ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ στέφη. Σὺ δὲ κτυπῶν, Ὀμηρε, κομπῶδεις κτύπους, ὑψῶν τὰ μικρά, δεῦρο, μὴ κλέπτων λόγοις, λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ' αἰσχύνης. πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνας μικρὸς παρ' ἡμῖν ἄρτι καὶ πλήρης ψόγων· τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς προπυργίους δόμους ἐκ τῶν ἀπ' αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες, πῆ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν ψευσμάτων, πῆ δ' αὖ κροτοῦμεν τῇ στροφῇ τῶν ῥημάτων. ἀλλ', ὦ στρατηγῶν ὁ κρατήρ, ὁ μιγνύων πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπλημένους λόγους, δίκασον αὐτὸς καὶ προσωποληψίαν ἀφεις παλαιὰν ὡς ζυγὸς γενοῦ στάθμης. τοῦ δεσπότητος δὲ καὶ θανόντων κρότει λόγοις τὰς παντοπόμους καὶ σοφὰς στρατηγίας· μικρὸς γὰρ ἡμῖν ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος, μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς στρατηγέται, Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεύς, Διομήδης, οἷς δόξα πολλὴ καὶ θεῶν ψευδωνύμων ἢ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὀμιλίας κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων. ἀλλ', εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους καλῶς βαδίζειν ἢ κακῶς παρατρέχειν, ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου, Κρήτης τραγωδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.

Ἐπεὶ γὰρ ἦκεν ὁ στρατὸς τοῦ δεσπότητος, πολλαῖς ταχείαις ὀλκᾶσιν πεφραγμένος, ἢ γῆ μὲν ἐστέναζεν ἢ τῶν βαρβάρων καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεστράφη. ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ σταλεὶς Νικηφόρος, εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην, ἔστησε τὰς φάλαγγας ἐγξίφους ὅλας, ἔστησε τάξεις οὐλαμοὺς

πυργοδρόμους· ἔλαμψεν ἀσπίς, ἠκονημένη σπάθη, θώραξ κατ' ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας, δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηγύει φόνον. Ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους, μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς θεὸν στόμα· Ἴδου τὸ σὸν στρατεύμα τοῖς ἐναντίων ὄροις παρεστώς, δημιουργὲ κτισμάτων, τῶν σῶν κατ' ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν, καὶ σὲ προβάλλει μυρίων πυργωμάτων λύοντα δεσμούςς· εὐκλεᾶ στρατηγέτην. πλάτυνον αὐτῶν εἰς μάχην τὰς καρδίας, δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν, αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους, δεῖξον Πέτρος τίς καὶ τίς ὁ ψευδοπλόκος, ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων, ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους, ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργία. οὕτω βοήσας καὶ λαβῶν τὴν ἀσπίδα δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις· Ἄνδρες στρατηγοί, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι, Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότης πιστοὶ φίλοι οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει, λόγοις παραινῶν, οὐκ ἀναγκάζων πόνοις, ὁρᾶτε τοῦσδε τοὺς ἀλιδρόμους τόπους, ὁρᾶτε πολλὰς ἡμέρους νήσους πέριξ· Ῥώμης ὑπῆρχον πατρικῆς κατοικία καὶ δεσποτῶν γῆ, πλὴν παρερπύσας ὄκνος καὶ νωθρότης ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν, τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων. ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους, λάβωμεν αὐτῶν ἐν ζίφει καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα. μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων, μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης, μηδεὶς τὸ πικρὸν, τὴν τελευταίαν βλάβην. ἂν γὰρ τὸ λουτρόν τις λαβῶν ἠμαγμένον εἰς αἷμα λουθῆ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων, πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος. εἰ δ' ἔστιν αὐτὸς τέκνα καὶ κλήρους ἔχων, πατὴρ ὀπισθεν δεσπότης λελεγμένος, ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει καὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς γυναικός· τοῦτο μὴ δεδοικέτω. μόνον κροτεῖτω συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα, μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ, μόνον φανείτω πατρικῶς ὠπλισμένος, μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίση κράτος. Τούτοις πτερώσας τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας ἀνὴρ ὁ πιστὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους, πᾶσαν κλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν, οὐ μὴν παρέργως ἢ στρατηγέτου δίχα· μέσον γὰρ αὐτὸς ἵπποτῶν ἐζωσμένος τανύστομον μάχαιραν ἠκονημένην, πῆ μὲν πατάσων εἶπετο ξενοτρόπως, πῆ δ' αὖ τὸ πῦρ μάστιγα βάλλων οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων ἐκεῖθεν ἔνθεν λοιμικῶς ἠπλωμένοι, ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορᾶς ἐναντίας· ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν ἀνδρῶν, γυναικῶν, δυστυχῶς ἐσφαγμένων. ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα ἔπιπτον εἰς γῆν τῆ ποδῶν περικλάσει· ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεκυφότες ὄλισθον εἶχον ἐμποδῶν πεπτωκότες καὶ φοινικῆν ἔβαπτε τὸ ξίφος τρίχα, ἦν εἶχε λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην· ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη ἔρριπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀστοργίαν κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις. ἀνήπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη, ἐπορφύρου γῆν ἢ ῥοὴ τῶν αἱμάτων καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη, ὡς χρῶμα καινόν, τρίχροος τιμωρία.

Ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν ὀρνέων ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρημένοι, ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῶ τάχει φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω, ὁ μὲν πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ ἔρρεγχεν ἐχθρὸς τῆ φυγῆ πεπνιγμένος, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμῶν χώραν ὅλην καὶ τὴν μὲν εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας, τὴν δὲ ξίφει δούς καὶ κατασκάψας πόλεις, ἤλαυνεν εὐθὺς εἰς στροφὴν ὀπισθίως. καὶ θάπτον ἐλθὼν ναυτικῶν ὀρισμάτων ἔνδον κατεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις, καὶ ναῦς ἀνάψας γῆ χαρίζεται φέρων, ἄπιστον εἰδὼς τὴν ὑγρὰν εὐεργέτιν. ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους, τὴν ἵππον ἠτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην, καὶ γῆν σκοπήσας ἀμφιδεξιῶ τρόπῳ ἔστησε πλῆθος χιλιάνδρον τεκτόνων καὶ γῆθεν ἐρρίζωσε πυργηρουμένην πόλιν φυλάττειν τὰς στροφὰς στρατευμάτων. Ὅμηρε, δεῦρο καὶ

πάλιν μετ' αἰσχύνης Ἑλληνικὰς κήρυσσε τὰς τειχουργίας, ἃς Ἑκτορος χεῖρ καὶ βολὴ καταστρέφει ἀραχνοειδῶς τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας. Ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν ἐκ τῶν τεκτόνων πυριφλεγούσαις ἀντανήπτον ταῖς λίθοις, οἱ δὲ στροφὰς ἔπασχον ἀντελιγμάτων, τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας, οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι, ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν βουλήν συνηθοῖζοντο τὴν αὐτοκτόνον, καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος, τοῖς τέκτοσιν δὲ προσβαλόντες ὀξέως, πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βολῇ τῶν τεκτόνων· ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος ἔπειθε τὴν δίκηλλαν εἰς ξίφος τρέπειν. καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὕδατουμένην καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους, ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία λαβῶν δὲ τὴν ἄσβεστον εἶχεν ὁ κτίσων φοινικοειδῆ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει. κάλει, στρατηγέ, τὴν πόλιν Φοινικίαν· φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων. Ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος ἔγνω τὸ συμβάνκαὶ γὰρ ἠγγόει τότε, πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων ὄφεις πονηροὺς πέντε πεντηκοντάδας, βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς ἀχένας, τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας. Κρήτη, τὰ τέκνα, βαρβαροτρόφε, βλέπε οἶων μετέσχον ἀξιωματῶν ἄφνω. Ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νύξ τὴν ἐβδόμην τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει, σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένη καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα, πεζός, στρατηγός, ταξιάρχης, ἰππότης. τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων, φάλαγξ ἀνώρμων ἰππικὴ ξιφηφόρος, ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος. πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὄρα ἄν πανοπλίαν, κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει, καὶ τοὺς στρατηγούς ὥσπερ ἐν ποιμνῇ μέσον βαίνοντας, ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας. ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἄρπαγες λύκοι χειμῶνος ὥρα καὶ παρεκτάσει κρούους ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὄρων ὁμοφρόνως μάνδρας κλονοῦσι καὶ βιάζουσιν κύνας, οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων, ἰππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται, πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω, θυμοῦ πνέοντες ὥσπερ ἄκριες ζάλης. Ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους κακοχρόους καιροῖς ἀνίσχων καὶ καταστέλλων πάλιν λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας, καὶ νύξ τὸ πέπλον ἐκ βαφῆς μελαγχρόου εἰς πάντα γῆς ἠπλωσε καὶ πόλου μέρη. τῶν σῶν δὲ πλῆθος οὐ στρατῶν ἢ θηρίων θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων ἄγρυπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν. εἰ δ' ἦν κλαπεῖς τις ἀμερίμνους εἰς ὕπνου, ἐκεῖ παρεστῶς ἐξ ὄνειράτων πύλης τοιαῦτα φωνῶν τῆς βλάβης ἀνεστόμους· Τί τὸν στρατηγὸν οὐ δεδοικώς, ἰππότα, μέσον σφαγῆς πέπτωκας εἰς ξένους τόπους, ὅπου τροπὴ, κίνδυνος ἐστομωμένος, πνέει καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους; μικρόν τι καρτέρησον ἐμβαλὼν κράνος· ὑπὲρ θεοῦ νῦν ἴστασαι καὶ τῆς δίκης. ἄφες τὸν ὕπνον καὶ κράτει τὴν ἀσπίδα, μὴ γνῶ τὸ συμβάν ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης. οὕτω τὸ νωθρὸν ἐξέκοπτες ἐργάτου, εἶπερ παρῆν τις νωθρότης τοῖς οἰκέταις.

Ἐπεὶ δὲ καὶ φῶς ἡμέρα προμηνύειν λευκοῖς χιτῶσιν ἤρξατο ζοφοφθόρος, πέπλοις δὲ λαμπροῖς ἐστόλισεν αἰθέρα, ἦν γῆν θεωρεῖν λευκόμορφον καὶ μάχης κήρυκα τῶν σῶν ἐκδραμεῖν στρατευμάτων, τείχει δὲ μακρῷ τὴν φάλαγγα προσξέειν ἐπεισεσοῦσαν τῶν ἐναντίων ἄφνω. ἐκεῖ τὸ πλῆθος τῶν φερεκλοίων ἅπαν τάξας στρατηγὸς τμητικῶς ἀναρπάσαι, οἱ συστρατάρχαι τῆς πικρᾶς ἀλγηδόνης τὸ συμβάν οὐκ ἠνεγκαν, ἀλλὰ τὰς θύρας ἠνοιξαν, ἐξέπτησαν ἀντὶ στρουθίων καὶ πρὸς τάφρον πλήξαντες ἀντανακλάσει τὴν τάφρον ἀντέβαινον· ἀλλ' ἐμπροσθίως πληγέντες ἐξήλαυνον ἐξοπισθίως. ὡς οὖν φυγῆς ἦν γὰρ τρόμου καὶ δειλίας δεινὸς χαρακτήρ καὶ ταχύστροφος κλόνος, ἡ τάφρος αὕτη τῶν ἐναντίων τάφος καὶ συμφορᾶς ἦν ἀστεγαστος οἰκία. εἶχον γὰρ αὐτοὶ συμποδιστὰς καὶ τόπους, οὗσπερ κατεσκεύαζον εἰς σωτηρίαν, ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ ἀναισθητῶν τόπων τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαν

ὑβρισμάτων. τίς ἂν προφήτης εὔρεθεις πρὸ τῆς μάχης τοῖς ταφρορύκταις εἶπεν ἂν τῶν βαρβάρων ὡς τύμβον ἐξώρυττον, οὐ τάφρον, τέκνοις; Ἄνικμε Κρήτη, μὴ στένης ἀνομβρίαν, τὰ τέκνα λαμβάνουσα τῇ μάχῃ νέφη, ἐν οἷς ἐπελθὼν ὡς πνοὴ Ἰώμης δόρυ καὶ πνεῦσαν, ὡσπερ συστροφή τις, τοὺς φόνους ὄμβρους ἀφήκεν αἱμάτων πολυρρύτων. Δημόσθενες, Φίλιππος οὐκ ἔχει κράτος, Πλούταρχε, Καῖσαρ οὐκ ἔχει παρρησίαν, Δίων, ὁ Σύλλας εἰς μάτην δημοκράτωρ. ἄφες, Ξενοφῶν, τοὺς ἀνικητοὺς γράφειν, τὸν Ἰωμανὸν θαύμαζε καὶ μόνον γράφε. Κύζικε, συνθρήνησον, ἢ κεκαυμένη Κρήτη παθοῦσα συμφορὰς ἰσοκράτους· σοὶ γὰρ παλαιὸς τοὺς φόνους Μιθριδάτης, νέος δὲ ταύτῃ Ἰωμανὸς πλέκει φόνους. Ἄλλ' ὦ στρατηγὲ γῆς ὄληςκαὶ γὰρ πρέπει τὸ μέλλον εἰπεῖν, μὴ φθόνει τὸν οἰκέτην κροτοῦντα τὰς σὰς νικοσυνθέτους μάχας, τράνου δὲ γλώτταν, δὸς λόγου παρρησίαν· πλήττει γὰρ ἡμᾶς κέντρα τῆς ἀτολμίας. Θεοδοσίου μὴ παραβλέψῃς πόνους τοῦ στέμματός σου συγγραφέντας εἰς κλέος, ὡς ἂν βαδίζῃ χεὶρ γράφειν ἠπειγμένη πρὸς δευτέραν σου τοῦ στρατοῦ πανοπλίαν.

Β' Οὕτως ἐχόντων Κρητικῶν παλαισμάτων, Ἰώμης τὸ κάλλος, Ἰωμανὲν σκηπτοκράτορ, οἱ μὲν κακῶς ἔπασχον ἐν ξένοις τόποις, εἰς καῦμα καὶ μάχαιραν ἀνθρωπισμένοι τὰς γὰρ φλογώδεις λαμπάδας βελῶν δίκην ἔπεμπε τοῖς σοῖς οἰκέταις ὁ φωσφόρος, αὐτὸς δὲ καῦμα καὶ ξίφος τὰς φροντίδας εἶχες δι' αὐτοὺς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ. ὡς οὖν τὸ πῦρ σε τῆς ἀγρυπνίας φλέγον ὠχρὰν ἐποίει τὴν ἔναστρόν σου θέαν, οὐκ εἶχον εἰπεῖν οἱ βλέποντες αἰτίαν πῶς σου τὸ φαιδρὸν εἰς στυγνὸν μετετρέπη, ἕως στενάξας ἐμπόνως ἐξ ἐγκάτων φλογμοῦς ἀφήκας τῶν κάτω πυρσευμάτων, λέγων τὸ πρᾶγμα πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις· ἔπληττε γὰρ σε πατρικῶν στρατευμάτων πληθὺς σφαλεῖσα τοῖς ὁμοστόλοις πόνους, ἀλλ' οὐ παρῆν σοὶ ψυχαγωγῶν οἰκέτης· πᾶσιν γὰρ ἦν ἄγνοια τῶν πεπραγμένων. θεὸς δὲ τὴν σὴν θλίψιν εἰς εὐθυμίαν θάττον μετεσκεύασεν, ὃς παραυτίκα τὸν ἄγγελόν σοὶ δεικνύει νικηφόρον ἐκ τοῦ μάχαιραν δουλικῶς ἐζωσμένου. ἐπεὶ δὲ τὸν νοῦν τῶν γεγραμμένων ἔγνωσ ἐπιστολὴν γὰρ εἶχεν ἐσφραγισμένην, οὐ τὴν λύραν ἔκρουσας, ὡς Δαβὶδ πάλαι, ἢ γλώτταν ἐτράνωσας ἀντὶ τῆς λύρας· εὐθύς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν μονοτρόπων φάλαγγος γὰρ αὕτη καὶ ξίφους χωρὶς τρέπει, κλίνει τὰ νῶτα καὶ καταστρέφει πόλεις, ταύτην κατ' ἐχθρῶν μυστικῶς ἐπεκρότεις καὶ παννύχους δέδωκας εὐχαριστίας, τῇ συστρατήγῳ προσδραμῶν κατοικίᾳ. Τοιαῦτα μὲν σὺ συμπονῶν τοῖς οἰκέταις· ἐπεὶ δὲ ποινηὶς ἐξεπληρώθη στόμα ποινηὶ γὰρ ἐχθροῖς τῆς σφαγῆς ἢ πικρία, τὴν τάφρον εἰδὼς ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης κρημνοὺς ἔχουσας καὶ φαραγγώδεις τόπους, βαλεῖν πέτρας ἔταξε καὶ γῆν καὶ ξύλον, ὁδοιπορῆσαι τὰς χελώνας εὐκόλως. ἐκεῖ τὸ πλῆθος εἶχε τῶν προσταγμάτων ἔργον τὸ λεχθέν, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων νέφη παρεῖχον αἰ βολαὶ τεταγμένα. Ἄηρ λάλησον, μαρτύρει, μὴ διστάσης τοῦ σοῦ χιτῶνος τὴν ὑφανθεῖσαν κρόκην, ἐν ἣ ἰστολισθεὶς ἀντανέκλασας βλάβην, ἐκ τῶν ἀδήλων συμφορῶν ὑφασμένην, δι' ἧς ἔπιπτον τῶν ἐπάλξεων κάτω οἱ τὴν ὄφρυν ἔχοντες ἄρπαγες κύνες.

Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἡμερῶν ὀκτὼ μέχρι ὁ τῆς χαράδρας ὄμβρος οὐκ ἀνεστάλη, ἀλλ' εἶχε καιρὸν ἢ φαρῆτρα καὶ βέλος, κριοὺς ἀφήκε καὶ χελωνίους τέχνας καὶ πετροπόμπους σφενδόνας καὶ συνθέσεις δεινὰς κατ' αὐτῶν κλιμάκων εὐσυνδέτων. ὡς οὖν ἐκείνων τὰς νέας τιμωρίας οἱ καστρανοῖκται μὴ φέροντες ἠπόρουν, τάττει τὸν ὄχλον καὶ πάλιν ποινας πλέκει ὁ σοὶ ποθητὸς οἰκέτης Νικηφόρος· τῶν γὰρ πεσόντων δυσμενῶν ταῖς σφενδόνας ἔταξε πέμπειν τὰς κάρας βελῶν δίκην, ὡς ἂν τὸ λεπτόνημον αἰθέρος πλάτος χαρῆ μολυνθὲν συμφορᾷ τῶν βαρβάρων καὶ γινῶ τὸ πλῆθος τῆς ἀμαρτίας, ὅτι καὶ τῶν μελῶν ἔχουσιν εἰς ποινηὶν θέσιν. ἔρριπτον ἔνδον

ἀντὶ πετρῶν τὰς κάρας, ἔβαλλον αὐτῶν πολλακίς καὶ πατέρας καὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ θανῶν εἷς ἐν μάχῃ φονεὺς ὑπῆρχε πατρικῇ φονουργίᾳ· τῆς γὰρ κρατούσης σαρκικῆς ἀβλεψίας λυθεὶς ἐκεῖνος καὶ μαθὼν τὸ συμφέρον, τοῖς χριστολάτραις συμμαχεῖν ἠπειγμένος, τοῖς ψευδολάτραις ἦν βολὴ ποινηφόρος. Ὡς οὖν ἐκεῖνας εἶχε τὰς σάρκας πόλις πλήρεις μολυσμῶν, οἱ ξύναιμοι τῷ γένει ἔκραζον οὕτω τῇ βοῇ τῶν βαρβάρων· Σεῆπφ ἔχειμάτ ἰσχαρόπ καὶ τὴν ράσαν σερμητ μιδήνη καὶ χάητ ἰψησάνη. ἀλλ' ἡ βοή μὲν ἦν ἔθει τῷ πατρίῳ, ἡ δὲ σφαγὴ σοὶ Κρητικοῖς εὐρημένη. ἦν οὖν ἐκείνων ὁ κρατῶν στρατηγίας γέρον ἀμηρᾶς ὠχρός, ἔμπλεως πόνων, μικρός, φαλακρός, δεινόφρων, τὸν ἐκ Πύλου γέροντα νικῶν ἐν μελιρρῦτοις λόγοις· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησαν οἱ λόγοι, κἂν ἦσαν εὐθεῖς, προσβαλεῖν σου τῷ κράτει. ὅμως ἐτόλμακαὶ γὰρ ἦν στρατηγέτης τρέφων ἑαυτὸν ἐν κεναῖς ταῖς ἐλπίσι, βουλήν δὲ ποιεῖ καὶ καλεῖ τοὺς ἐν χρόνῳ ὁμοστόλους γέροντας ἐν συνεδρίῳ. Ἐκεῖ καθεσθεῖς καὶ στενάξας ἐκ βάθους, φωνὴν ἀφήκε τοῖς πόνοις μεμιγμένην· Τίς, ἄνδρες, ὑμῶν πῦρ ἔχει τῇ καρδίᾳ καῖον, φλογίζον ὡς ἐμὲ φλέγει φάλαγξ Ῥώμης κλονοῦσα τὴν ἐμὴν τοπαρχίαν; τίνας τὰ τέκνα τὴν τελευταίαν βλάβην ἐκ τῆς σπάθης εἴληφε τῆς τεθηγμένης; τίνας τὸν ἀγρὸν ἐκβιβρώσκειται ζέον τὸ πῦρ ἐπελθόν, ἡ πικρὰ τιμωρία; ἐκεῖνος ἡμῖν ἄρτι συμβουλευέτω, γνώμην διδούς ἄριστον ἀντὶ τοῦ σθένους. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, στήσωμεν ἄνδρας ἰππότας τρεῖς ἑπτὰ τοῖς βάλλουσι πεντηκοντάδας· ἔπειτα πεζῶν ἐξάδας τρισμυρίους, πάντας σιδηροῦς, εἰς θέαν μελαγχρόους, ὡς ἂν καταπλήξωσι τοὺς ἐναντίους, φανέντες αὐτοῖς τῶν πυλῶν παρ' ἐλπίδα. Οὕτως ὁ τὸ πρὶν αὐθαδῶς ἠπλωμένος δημηγορῶν ἦν δυστυχῶς ἐσφιγμένος. καὶ δὴ στρατεύσας καὶ φαλαγγώσας ὄλους, ἐκ τῶν ὁπῶν ἠθροίζεν ὁ δράκων ὄφεις· εἰδὼς δὲ πάντας εἰς ὁδοὺς δειλανδρίας ὁμοῦ βαδίζειν ἢ σφαγῆς αἰρουμένους, σταθεῖς παρῶρμα τοὺς κακοὺς παρεργάτας· Ἐν τῇ τρυφῇ σπεύσωμεν, ἄνδρες ἰππῶται, τῆς νῦν φανείσης μυριοξίφου μάχης. ἴωμεν εἰς μάχαιραν ἀντὶ τῶν τέκνων, ὑπὲρ γυναικῶν καὶ φίλων καὶ πατρίδος. μηδεὶς φοβεῖσθω τὰς τομὰς τῶν φασγάνων· εἰ γὰρ θάνῃ τις, σώζεται παραυτίκα καὶ ζῶν πορευθῆ καὶ λάβῃ κατοικίαν, ὅπου προφήτης οἶδε χειμάρρους λέγειν γάλακτος, ἐκ μέλιτος, ἐξ οἴνου ῥέειν. εἰ δ' αὖ δεδοικῶς οὐχ ὑπὲρ τέκνων θάνῃ, τοῦ δὲ προφήτου τοὺς λόγους παραδράμη, θνήξει παρ' ἡμῶν καὶ μεταστὰς τοῦ σκότους τὴν ἀπρόοπτον δέξεται τιμωρίαν. οὕτω παραινῶν καὶ παρορμῶν εἰς μάχην, προωδοποιεῖ τὴν σφαγὴν τοῖς ἀξίοις.

Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ κρατῶν Νικηφόρος οὐκ εἶχε καιρὸν ἀγνοεῖν τὰς τοῦ πλάνου, ἄσπερ παρέλκων ἔπλεκε στροφουργίας· ἦν γὰρ τις αὐτῷ τὰς ὁδοὺς προμηνύων ἐκ τῶν ἀκόσμως ἔνδον ἐγκεκλεισμένων. οὕτω στρατάρχας ἄνδρας, εὐθεῖς ἰππῶτας, φαλαγγοσώστας, πεζοτοξοτοκράτας, εἰς ἓν συνῆψε τοῖς στρατηγέταις ἅμα· μέσον δὲ τούτων εὐσταλῆς ὡς ἰππότης σταθεῖς ἀφήκεν ὀπλικωτάτους λόγους· Ῥώμης τὰ νεῦρα, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι, ἰδοὺ καθ' ἡμῶν καὶ πάλιν τὸ θηρίον γεννᾶν ἔσωθεν ἠρξατο σκευωρίας· ἰδοὺ τὸ δεινὸν τῆς Χαρύβδεως στόμα ἀναρροφῆσαι μαίνεται Ῥώμης κράτος· ἰδοὺ συριγμοὺς ὁ δράκων χειᾶς μέσον κήρυκας ὀργῆς καὶ σφαγῆς ἀναπνέει· φυσᾷ τὸν ἰὸν καὶ βιάζει τὴν φύσιν· ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ τὸ θράσος δειλανδρία. μηδεὶς φοβηθεὶς ἐξόπισθεν φευγέτω· θυμὸς γὰρ αὐτῷ μέχρι τῶν κτύπων μόνων. ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς ὠπλισμένοι· ἔχουσι σάρκας καὶ τὰ τῆς Ἄγαρ τέκνα. οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σὰρξ σίδηρος ἢ λίθος· ἀλγοῦσιν, ἂν λάβωσι, Ῥωμαίων πλέον, ἀργοῦσιν, αὐτῶν εἰ κοπῶσιν αἱ χέρες, πίπτουσιν εἰς γῆν, εἰ κοπῶσιν οἱ πόδες. μηδεὶς νοσήσῃ τὴν πικρὰν ἀνανδρίαν, μηδεὶς φοβηθεὶς οὐ φανῆ Ῥώμης κλάδος, μηδεὶς νόθον γέννημα καὶ σπορὰν ξένην δεῖξιν ἑαυτὸν ἐν κακοῖς σπουδαζέτω. αἰδῶς, ἀδελφοί, τῆς φυγῆς ἢ ζημίας· αἰδεῖσθε φεύγειν καὶ πτοεῖσθαι τὰ ξίφη. ποῦ γὰρ φυγοῦσιν εὐρεθῆ σωτηρία, μένουσιν ἔνδον Κρητικῶν ὀρισμάτων; οὐκ

ἔστιν ἰσχὺς τῆς Ἄγαρ τοῖς ἐγγόνοις· θεὸς γὰρ ἡμῖν συμμαχεῖ καὶ συντρέχει. οὕτω στομώσας τοῦ στρατοῦ σου τὰ ξίφη, λόχους ἐποίεις καὶ τροπὴν πεπλασμένην, ὡς ἂν κλαπέντες ἔνδοθεν τειχισμάτων ἔξωθε θαρσήσωσιν ἐκβεβηκέναι. Ὡς οὖν ὁ καιρὸς ἤγγισεν βουλευμάτων, ὥραν ἐχούσης τῆς ῥοδοχρόου τρίτην, χειὰς ἀνώρμων ὡς ὄφεις οἱ τὰς κάρας ἔχοντες ὡς ὄνειδος ἐξυρημένας. τούτων ὑπῆρχε καὶ κρότος ταῖς ἀσπίσι, βοή τε πολλή καὶ τρόμου πατήρ φόβος καὶ πάντα δεινά, τοῖς δὲ σοῖς στρατηγέταις τάξις, σιωπή, σεμνότης, προθυμία. εἷς οὖν στρατηγῶν εὐγενοῦς ῥίζης κλάδος, ἀνὴρ κραταιὸς εἰς στροφὴν ἀκοντίου, βραδὺς δὲ φεύγων καὶ ταχὺς κατατρέχων, λόγους γλυκεῖς ἔλεξεν ἐν στρατῷ μέσον· Πρωτοστράτηγε, πῶς λιπὼν τὸν δεσπότην οὐχ ὡς μάγειρος τῇ βαναυσίῳ τέχνῃ κυκῶν ἔμιξας τοῦτον ἐν παραινέσει, ὡς ἂν τὸ νέκταρ ὁ γλυκὺς στεφηφόρος ταῖς σαῖς γένηται προσταγαῖς ἀρτυσία; ἐκεῖνος ἡμᾶς νουθετῶν, ἐπιτρέπων, τὴν χεῖρα πᾶσιν ἐξαπλῶν εὐηργέτει. μνησθῶμεν αὐτοῦ ῥημάτων μελιρρῦτων καὶ τῶν τραπεζῶν, εἶτα τῶν χαρισμάτων. μνήσθητε καὶ θάνωμεν, ἄνδρες, εἰς δέον ὑπὲρ γένους ἀνακτος εὐσεβεστάτου· μόνον πλατυνθῆ σκῆπτρα τῆς μοναρχίας καὶ γῆς ἀνάξῃ Ῥωμανὸς πάσης μόνος. Ἐπεὶ δὲ πληθὺς μυριάνδρος βαρβάρων ἐκ τῶν πυλῶν ὤρμησεν ὡς Νότου νέφος βρυχὴν ἀπειλοῦν καὶ προδεικνύον σπόρον, οἱ σοὶ τραπέντες εἰς φυγὴν πεπλασμένην πάγην ἐτεχναζόντο τὴν Κρητοκτόνον. πύργον δὲ μακρὸν πάντες ἐκβεβηκότες καὶ τῶν πυλῶν ἔξωθεν ἔξωρμηκότες, ποινὰς ὑπεῖχον πίστεως τὰς ἀξίας. ἐκ τεττάρων γὰρ σταυρικῶς ἐγκρουμάτων κλύδων ἐγερθεὶς καὶ σφοδρῶς ἐπιβράσας, χεიმῶνα γεννᾶν ἤρξατο πρὸ τῆς μάχης καὶ δυσμενῶν ἦν συμφορὰ κλόνος, στόνος, λαῶν δὲ τῶν σῶν χαρμονὴ νικηφόρος. ὡς οὖν σταθέντες ἦσαν ἐν μεταιχιμίῳ, τὴν ἔκβασιν βλέποντες ἐστενωμένην οἱ τῆς ἑαυτῶν αἵτιοι φονουργίας, ἔβαλλον εὐθύς, ἀντεβάλλοντο πλέον καὶ τὴν φυγὴν ἔχοντες ἠπορημένην πάντη γὰρ αὐτοῖς ἦν ταραττούσα βλάβη ἔστησαν εἰς ἐν τῆς ταφῆς τὸ χωρίον. τίς ἐκτραγωδῶν ἐκβοήσει τοὺς φόνους καὶ τὴν ἐκάστου τῆς σφαγῆς τιμωρίαν; ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν νεφροῖς βεβλημένος περιτροπὰς ἔπασχεν, ἄσπερ ἠγνόει, καὶ πρὶν χορευτῶν οὐ μαθὼν περικλάσεις, ἄκων χορευτῆς ἦν λαβῶν ἀκοντίῳ· ἄλλος στερηθεὶς τῆς κεκαρμένης κάρας ἔκειτο πρηνῆς σταυρικῶς ἠπλωμένος καὶ τοὺς ἑαυτοῦ δυστυχῶς κινῶν πόδας χύσει κολυμβᾶν ἤθελεν τῶν αἱμάτων· ἄλλος δὲ πληγείς τὴν κατάξηρον ῥάχιν κύπτων ἄκων ἦν προσκυνῶν σου τὸν στόλον· ἄλλος δὲ νεκρὸς καὶ πόδας τετμημένος λελησμένος προῦκειτο τῶν ἵπασμάτων· ἄλλος δὲ τὴν ἀναλτον ὡσθεὶς γαστέρα χερσὶν κατεῖχε τὴν πλοκὴν τῶν ἐντέρων, καὶ πρὶν μαχητῆς εὐσθενῆς κεκριμένος, μάγειρος ἦν ἄπειρος ἐντεροπράτης. οὕτως μετηλλάξαντο τὴν πανοπλίαν εἰς ἀλλοτέχνους συμφορὰς οἱ τῆς Ἄγαρ, καὶ πᾶς τελευτῶν εἶχε τὴν τιμωρίαν τέχνην πονηρὰν εἰς ἀναίρεσιν βίου. Εἷς οὖν ἐκείνων ἦν ἀνὴρ Κρῆς ἱππότης, γιγαντοειδῆς, ὃς λαβῶν τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν μάχαιραν τῷ στρατηγῷ τῆς μάχης ἐναντίως ἤλαυνε προσβαλεῖν θέλων. ἀλλ' οὐκ ἀφήκεν ἢ δίκη τοῦτον φθάσαι· πλήττει γὰρ αὐτὸν ὁ κρατῶν Νικηφόρος τῆς ὀσφύος κάτωθεν, ὀμφαλοῦ μέσον, καὶ τοῦ μὲν εἶχε σῶμα νεκρὸν ἢ κόνις, τοῦ δὲ κλέος μέγιστον ὁ πλατὺς στόλος. οὕτω κακῶς ἔπασχον ἐγκεκλεισμένοι ἐκεῖθεν ἔνθεν τοῖς φονευταῖς ἐνδίκως οἱ τῶν ἀθέσμων πράξεων ὑπηρεταί. εἰ δ' ἦν τις αὐτῶν εἰς φυγὴν ὤρμημένος, ἔμπροσθεν εἶχε φραγμὸν ἔμποινον ξίφος καὶ τὸν στρατηγὸν πανταχοῦ Νικηφόρον βάλλοντα καὶ κράζοντα τοῖς στρατηγέταις· βάλλωμεν, ἄνδρες, τοὺς βιοφθόρους λύκους. Ὅμηρε, πηγὴ τῶν λόγων, ὁ τῆς μάχης πόρρω πεφυκῶς, ὡς παρῶν δὲ συγγράφων, ὁ πολλὰ κάμνων ἐν κενοῖς καὶ τοὺς πόνους διεξιὼν ἅπαντας Ἑλλήνων μάτην, σὺ δεῦρο καὶ βόησον ὄγκῳ ῥημάτων Ῥώμης στρατοῦ καύχημα καὶ μέγαν στόνον ἐχθρῶν παλαιῶν, δυσμενῶν, δουλοσπόρων· ἔξεις γὰρ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τύπον, ὡς τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν παρέκβασιν κτύπον· οὐκ ἦν γὰρ ἔνθα τις

φυγῶν ἐκ τῆς μάχης, οὐδ' εἰ πτερωτὴν εἶχε βάρβαρος φύσιν. Ξέρξης, ὁ τὸ πρὶν γῆν θαλασσοῦσαι θέλων, μὴ προσβαλὼν σου τῷ κράτει τιμὴν ἔχει· οὐκ εἶδεν οὗτος γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη, οὐκ εἶδε τὴν σὴν, Ῥωμανέ, σκηπτουχίαν· ἦ γὰρ παρήλθε τὸν στρατὸν σου θαυμάσας, τὴν ἦτταν ἐν σοὶ προσλαβὼν, σκηπτοκράτορ.

Γ' Ὁ τῆς ἀβύσσου τὰς πολυστόμους χύσεις κλείων, χαλινῶν, ἐξανοίγων, ἐξάγων, οὗτος πλατύνει τοὺς ὅρους τοῦ σοῦ κράτους, ἄνακτος υἱέ, καὶ κρατύνει τὸν στόλον καὶ πάντα ποιεῖ καὶ καταστρέφει πόλεις. καὶ τίς καταξίαν σε τῶν λογογράφων, ἄναξ, ἐπαινεῖν εἰς τοσοῦτον ἰσχύσει, κὰν ἔστιν ἄλλος ἐν Σταγειρίταις, Πλάτων ἢ τῶν Ἀθηνῶν ὁ κρατῶν Δημοσθένης ἢ τὴν πολυθρύλλητον ὁ κρούων λύραν; ἔγωγε τῶν σῶν δουλικῶς ἐγκωμίων, ὁ τῆς παρούσης ἡμέρας λογογράφος, ἀπάρχομαι μὲν, ἀλλὰ τῆς ἀτολμίας τὰ κέντρα κεντεῖ καὶ βιάζει τὸν λόγον. σὺ δὸς τὸ τολμᾶν, ἐξάνοιγε τὸ στόμα, δίδαξον ἡμᾶς μὴ σιωπᾶν εὐκόλως, ὅταν τοσαύτη συμφορὰ τοῖς βαρβάροις· πλάτυνε τὸν φάρυγγα τῆ παρρησίας· καὶ γὰρ στενοῦται προσβαλὼν σου τοῖς πόνοις. ἀγωνιᾷ χεῖρ, εἴργεται νοῦς πολλάκις, συστέλλεται δὲ καὶ πτοεῖται καὶ θέλων τοῖς σοῖς βαδίζειν χριστομιμήτοις τρόποις, ὡς πτώξ δεδοικῶς, τὰς ὁδοὺς παρατρέχει. σὺ γὰρ τὸ νικᾶν πανταχοῦ κεκτημένος, τὸ κοινὸν ὠφέλησας, ἠὔξησας μόνος· σὺ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων πόνοις ὠθησας εἰς φάραγγα δυσβάτων τόπων· σὺ τὰς πόλεις ἔπλησας οὐ σκύλων μόνων, ἀλλ' εἰρήνης ἔπλησας καὶ πολλῆς δόξης. Ἀγαλλιᾶσθω τάξις ἀγγέλων ἄνω, χορευέτω σύστημα τῶν βροτῶν κάτω· οὐχ Ἡρακλῆς ἔσωσε τοῦ κήτους Φρύγας, ὁ δεσπότης δὲ κόσμον ἐκ φονουργίας, οὐ Μελέαγρος τοῦ πυρὸς τὴν πατρίδα, ὁ Ῥωμανὸς δὲ πᾶσαν ἄρτι τὴν κτίσιν. τοῖς σοῖς, Ἀλφεῦ, τίς χάρις παισὶν πάλαι χαλκοῦν τεχνουργεῖν Ἄρεος πίθον μέγαν; οὐ μητρὺ γὰρ τοῦτον, ἀλλ' ὁ δεσπότης κινεῖ κατ' ἐχθρῶν Κρητικῶν λύσας πίθον· οὐκ ἦν γὰρ εἰκός, ἄστρον ἦλιε, στέφους σοῦ σκῆπτρα λαμπρύναντος ἐν μοναρχίᾳ, ἐκεῖνον εἰρκτῆ καὶ στενοῦσθαι καὶ μένειν, ἀλλ' ἢ σὺν αὐτῷ σὲ κρατεῖν τὴν ἀσπίδα καὶ γῆν μολύνειν αἵμασιν τῶν βαρβάρων. Ἐπεὶ δὲ Κρητῶν ἡ φάλαγξ κατεσφάγη, ὡς ἐν κυνηγοῖς πτώξ πεσὼν ἀνηρέθη, πολλῶν μὲν ἡ γῆ συμφορῶν ἀπηλλάγη, ἀπεπλύθη δὲ μυρίων μiasμάτων, καὶ πᾶς Σκύθης ἔκειτο νεκρὸς εἰς χθόνα, κυσὶν ποθητὸς ἢ γυναιξὶ καὶ τέκνοις. τούτων ἀπάντων ἀγνοῶν τὰς ἐκβάσεις αὐτός, στρατηγέ, καὶ πάλιν τὰς φροντίδας ἔνδον συνῆγες ὡς στρατὸν τῆς καρδίας, ἕως τὸ γράμμα θάττον ἐξ ὑπηκόων πολλῆς ἐπῆλθε χαρμονῆς πεπλησμένον. μαθῶν δὲ πάντα καὶ κροτήσας τὰς χέρας, οἶαν προσευχὴν οὐκ ἔχει λέγειν φύσις, πρὸς τὸν θεὸν δέδωκας, ἀλλ' ἴσως, ἄναξ, τὴν τοῦ προφήτου· Κύριε κράζων μέγα, ὁ κύριός μου, μὴ σιωπήσης ὄλως· εἰ γὰρ σιωπήσειας, εἷς τῶν ἐν βόθρῳ βαινόντων εἰμί, σκυθρωπός, πλήρης μόχθων. ἄκουσον ἡμῶν εὐτελῶν ὄδυρμάτων, καὶ σὸν φυλάττων ποιμνιον σεσωσμένον τρόπωσον ἐχθροὺς καὶ κόπασσον τοὺς πόνους, οὓς ὁ στρατὸς σου καρτερῶν ἀσπάζεται. Τοιαῦτα μὲν σὺ συστρατηγῶν οἰκέταις καὶ μὴ παρῶν ἔπραττες, ὡς Μωσῆς πάλαι τροπῶν Ἀμαλῆκ τῆ χερῶν ἐπεκτάσει· ὁ δὲ στρατὸς σου ταῖς ἐπαλλήλοις μάχαις νικῶν ὑπῆρχεν εἰς ὄφρῦν ἐπηρμένος. ἐδεῖτο λοιπὸν εὐκεράστου φαρμάκου εἰς σωφρονισμὸν τῆς ἐπιστάσης νόσου. καὶ νυκτὸς ἄρτι τῆς στυγνῆς ἀπλουμένης καὶ τοῦ στρατοῦ χαίροντος ἢ καυχωμένου καὶ πρὸς μονὴν σπεύδοντος ἢ καλουμένου, ὡς ἐν ξυρῷ πᾶς ἦν τόπος ξιφηφόρος, βουνοί, νάπαι, φάραγγες, εὐθεῖς κοιλάδες· τῶν Κρητικῶν γὰρ ἐκχυθεῖς φωλευμάτων προευτρεπισθεῖς ἑπτασήμαντος στόλος, πολλὴν παρεῖχε τῷ στρατῷ δειλανδρίαν, ἄφνω προκύψας καὶ φανεῖς παρ' ἐλπίδα. καὶ νύξ μὲν ἐστόλιζεν ἐν φωτὶ σκότος θώραξ γὰρ ὡς φῶς καὶ μάχαιρα καὶ κράνος μετημφιάζον τὴν βαφὴν τῆς ἐσπέρας, οἱ δὲ στρατηγοί, πρὸς φυγὴν κεκλιμένοι, ταῖς ἀσπίσι σκέποντες ὥρμων ἀυχένας, καὶ πᾶς ὁ φεύγων εἶχεν ὡς

εὐεργέτιν θάλασσαν αὐτήν καὶ τὰ τῶν πλοίων σκάφη. οὐκ ἦν γὰρ ἰσχὺς νυκτὶ καὶ τοῖς βαρβάροις ἄμφω μάχεσθαι καὶ κατασφάττειν πάλιν, εἰ μήπερ αὐτόσθαῦμα καὶ τοῦτο ξένον ἄκουσμα, θερμὸς πᾶσιν ἐστὼς ἰππότης ἐκ τῶν ἀδήλων, ὡς δοκεῖν, ἰππασμάτων, παραινέτης ἦς καὶ κατάπληξις μόνος καὶ θάττον ὤρμας ἐκ φυγῆς πρὸς τὴν μάχην τοὺς ἐκπλαγέντας τῇ κεκρυμμένη μάχῃ. Ὡς οὖν στραφέντες εἰς ἀνελπίστους βίας ἔτεινον ἀπλῶς ἠκονημένα ξίφη, ἤχησεν ἀσπίς, ἐκρότησε τὸ κράνος, ἔλαμψεν ἡ νύξ συμπονοῦσά σοι τότε καὶ πᾶς ἔκειτο Κρητικὸς παρεργάτης εἰς αἷμα νεκρὸς καὶ πνοῆς ἐξηρημένος. οὐκ εἶχε λοιπὸν νύξ ἀφορμὴν τὸ σκότος ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ τῶν τῆς Ἄγαρ· ἤριζε ταῖς πρὶν ἡμέραις καὶ τοὺς φόνους πλεῖον προεξέτεινε ἡμερῶν δέκα. οἱ βάρβαροι δέ, καίπερ ὄντες ἐκ σκότους, κατητιῶντο τῷ σκότει τῆς ἐσπέρας καὶ τὴν ῥοδόχρουν εἰς προσευχὴν ἡμέραν ἔστησαν ἐλθεῖν· εἶτα καὶ τοῦ φωσφόρου ἀκτίσι λευκάναντος ἄρτι γῆς πλάτη, ἀπηυχαρίστου ταῖς ὁδοῖς τῆς ἐσπέρας καὶ τὴν ποθητήν, ἦνπερ εἶχον, ἡμέραν ἐχθρὸν βδελυκτὸν ἔβλεπον μεμνηνότα. Ὡς τοὺς κακῶς τρωθέντας ἐξοπισθίως φεύγοντες ἐξήλαυνον οἱ λελειμμένοι, καὶ γῆ στολὴν εἴληφεν ἐκ τῶν σωμάτων, καινὴν, ὑφαντὴν, ἐκ ξιφῶν τεθηγμένων· ἐκεῖ τὸν ἵππον ἰππὸται θεὸν τότε πρὸ τοῦ πεσεῖν ἔκραζον, οἱ πεπτωκότες τὸν εὐσθενῶς τρώσαντα μὴ βαλεῖν ἔτι. τοὺς οὖν φυγόντας τὴν πικρὰν ταύτην μάχην οὐ μέχρι φημὶ τεττάρων ἢ καὶ δέκα· τοσοῦτον ἦσαν τῆς τελευταίας τύχης, ἐξ ὧν κακῶς ἔπραττον οἱ Κρήτες τότε. Τίς Ἰδομενεὺς ὁ θρασὺς δημηγόρος, ὁ συστρατηγῶν Ἑλλάδος στρατηγέτη, ὃ τὰς ἀπειλάς ἐξονειδίζων πάλαι πρὸς τὴν μάχην ἠγειρεν Ἀτρέως γόνος; φθάσας παρελθεῖν εὐτυχῆς ἦν τὸν βίον, ὡς τὴν ἄλωσιν οὐκ ἰδὼν τῆς πατρίδος. Ὡς δὲ τραπέντας εἶδεν ὁ πρῶτος Χάρων, Κρήτης ἀμηρᾶς, ἔνδοθεν πεφραγμένος ἐκ τῶν ἄνω γὰρ ἔβλεπεν πυργωμάτων, λαοῖς κατασχεῖν τὰς πύλας ἐπιτρέπει, καὶ τὸ πρόσωπον χερσὶ τύψας, ὁ δράκων, ἀφῆκε καπνὸν συμφορῶν ἐκ καρδίας· ἦσας γὰρ αὐτοῦ πῦρ, ἄναξ, τοῖς ἐγκάτοις σπινθήρας αὐτῷ σοὺς ἀφείς στρατηγέτας. Ἀγαλλιάσθω πᾶσα Ῥωμαίων πόλις, θάλασσα συγχόρευσον, εὐφραίνου κτίσις· ὁ θῆρ ὁ δεινός, σάρκας ὁ πρὶν ἐσθίων, κοινῶν στερεῖται σιτίων κεκλεισμένος, ὁ μὴ κορεσθεὶς ἐν ῥοαῖς τῶν αἱμάτων, διψᾷ σταλαγμὸν ὕδατος τετηγμένος. οὕτω κακῶς ἔχουσιν οἱ θεαρχίας πράξει πονηρᾷ τὸ τρισέμφωτον κράτος ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ὠθηκότες. Ὡς οὖν ὑπῆρχεν ἔνδοθεν πεφραγμένος, τεῖχει πεποιθώς, οὐ σθένει στρατευμάτων, ὁ σὸς στρατηγὸς καὶ πάλιν Νικηφόρος κριοῖς, χελώναις, σφενδόναις ἐπιτρέπει βάλλειν τὸ τεῖχος, τὰς ἐπάλξεων βάσεις, τοὺς εἰς τὸ τεῖχος πάντα σὺν προθυμίᾳ ποιεῖν, τελεῖν πράττειν τε τοῖς ἐναντίοις. τούτου λαλοῦντος τῆς ἀηδόνης δίκην, αἰσθητικῆς ἔκαμνε πεντάδος μέτρον· τῶν ὀμμάτων γὰρ κρουνὸς ἔρρει δακρύων, ὀσφρήσεως πῦρ, ἦχος ἐκ τῶν ὠτίων, λόγων δὲ κρουνοὺς ἐξέπεμπε τὸ στόμα καὶ χεὶρ ῥοὰς ἔβλυζε πολλῶν αἱμάτων, ἐκ τῆς στροφῆς πάσχουσα τῶν ἀκοντίων. Οὕτως ἐκεῖνος, ὡς φανῆ σὸς οἰκέτης, ἐπλήττετο ζέοντι καρδίας πόθῳ, πλὴν εἶχε καιρὸν ἐμποδῶν τῶν πραγμάτων, βάλλοντα τοῦτον ἀντὶ μυρίων πόνων. ἦν οὖν βαδίζων, ἦν τρέχων ἄνω κάτω, κλαίων, παραινῶν καὶ παρορμῶν τὸν στόλον· ἠδεῖτο καὶ γὰρ τοὺς πόνους τοῦ σοῦ κράτους † κενῶς δι' αὐτοῦ μὴ παραβλέψας ὄκνος ἐν τοῖς ἀθέσμοις Κρητικοῖς ἀναπλάσθαι. † ὁ δὲ στρατηγὸς σφενδονοστρόφων, ἄναξ, ποιεῖ γέλωτος ἄξιόν τι καὶ πλεόν· ἐν σφενδόνῃ γὰρ νωθρὸν ἐμβαλῶν ὄνον ρίψαι κελεύει ζῶντα τοῖς ὄνοις ὄνον. οἱ δὲ σταθέντες τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων πέμπουσι τὸν δύστηνον αἰθεροδρόμον. ὁ δὲ προηυτρέπιζεν, ἐξήπλου πόδας, εἰς ἀέρα προῦβαινε ἀγρότης ὄνος. ὁ πρὶν ταπεινὸς ἐν μεταρσίᾳ βάσει, ὁ νωθρὸς ἐν γῇ καὶ χελωνόπους ὄνος, νεφοδρομῶν ἐπληττε τοὺς Κρήτας τότε. Ξέρξης ἐδείκνυ γῆν ὕδωρ, τὸ πρὶν νέα, καὶ πάντας ἐξέπληττε τοὺς ἐναντίους, ὁ σὸς δέ, παμμέγιστε Ῥωμανέ, στόλος νωθοῦς

ὄνους φάλκωνας ἀπτέρω βάσει. Τοῦτον πεταστὸν ὁ στρατηγέτης βλέπων τοῖς συστρατηγοῖς μειδιῶν, ὡς ἐκ ζάλης τὸν νοῦν ἀνέλκων, εἶπεν, ἐκ τῶν φροντίδων· Νέον πετεινὸν εἰς τροφήν τὸ θηρίον καθήμενον νῦν ἔνδοθεν, φίλοι, λάβη, ὡς ἐξ ἀφάντων καὶ κεκρυμμένων πόρων πλήσει τε τὴν τράπεζαν ἐκ τῶν βρωμάτων· δεῖσθαι γὰρ αὐτὸ τῶν ἀναγκαίων λόγος. Ὡ φθέγμα κλεινόν, ὦ μελίρρυτον στόμα τοῦ σοῦ στρατηγοῦ, δόξα τῶν ἀνακτόρων, τίς οἶδεν ἄλλος τῶν πάλαι βροτῶν πλέον, ἐξ ὧν ἀνέγνω, τῶν τανῦν πεπραγμένων; εἴ τις γινώσκει θαῦμα Ῥωμαίων μάχαις τοῖς ἱστοροῦσιν ἐντυχῶν λογογράφοις, ταῖς δεσπότης νῦν δεῦρο δὴ προβαλλέτω νίκαις ἐκεῖνο καὶ φανήσεται τρίτον ὕψει μεγίστῳ καὶ πόνοις ἀνευδότης. Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος, οἱ στρατοκράται, Καῖσαρ, Ἀχιλλεύς, Μακεδῶν καὶ Πομπῖος, Φίλιππος ὁ πρῖν, ὃν γράφει Δημοσθένης, ὁ μικροτερπῆς πλὴν φανείς ἀριστόπαις, Κάρβων, ὁ Σύλλας, Βροῦτος, ὃς τοῦ Πομπίου ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων, οὗτοι καθ' ἡμῶν τῶν ὑπηκόων, ἄναξ, ὁμοῦ στρατευέτωσαν· οὐκ ἔχει φόβον ἔχουσα τὴν σὴν ἢ πόλις πανοπλίαν. Μῦθοι βοῶσι τοὺς πόρους Ἡρακλέους, ὑψοῦσιν αὐτὸν τῆς ἀληθείας πέρα, φωνοῦσι πολλὰ καὶ καταπλήττουσί με καὶ πλεῖστα φημίζουσιν ἴσως ἀξίως· πλὴν ἐκράτησεν ἢ κατέστρεψεν πόλεις, πολλὰς γὰρ εἶποις, ἀλλὰ τοιαύτην πότει; οὐκ ἦν τις ἄλλος τῶν πάλαι Ῥώμης ἄναξ, οὐκ ἦν τις ἄλλος ὡς ὁ κλεινὸς δεσπότης. Πολλῶν ἀνέγγων ἱστόρων πολλὰς βίβλους, Πλούταρχον ἐξαίροντα Ῥωμαίων κράτη ἔγγων γὰρ αὐτόν· οὗτος, ἀλλὰ πολλακίς, κλέπτει τὸ χαῦνον καὶ τὸν ὄγκον εἰσάγει, ὑψοῖ τὸ μικρὸν καὶ κατασπᾶ τὸ πλέον, Δίωνα τὸν τέττιγα, τὴν σοφὴν λύραν· οὐχ εὔρον ὡς σὲ λαμπρὸν ἐν στρατηγίαις, οὐχ εὔρον ἄλλον δεύτερον στρατηγέτην, οὐχ εὔρον ἄλλον Ῥωμανὸν βουλευφόρον, οὐχ εὔρον ἄλλον, οὐδὲ τὸν τοῦ Φιλίππου, ὃν πρῶτον ὁ Πλούταρχος ἐν μάχαις ἔχει. τοσοῦτον ἦρθης τῆ θεοῦ συνεργία, τοσοῦτον ἐκράτησας ἄλλων ἐν μάχαις, τοσοῦτον ἐξέπληξας ἐχθροὺς ἐν ξίφει.

Δ' Ἄρτι, κραταιέ, φῶς, ἄναξ οἰκουμένης, τοῦ σοῦ στρατοῦ κάμνοντος ἐν παραστάσει βάρει σιδήρου καὶ κόπῳ καὶ φροντίδι, χειμῶνι πολλῶ καὶ κρυμοῖς ἀνευδότης, τῶν Κρητικῶν ἔξωθεν οἱ πρῶτοι κύνες, οἱ γῆς τοπάρχαι καὶ φαλαγγάρχαι τότε κρημνοὺς γὰρ αὐτοὶ καὶ φαραγγώδεις τόπους ὤκουν, ἐκεῖθεν ἐξελαθέντες ξίφει, πληγέντες ὀρμῇ καὶ βολῇ τῆ τοῦ κρούους καὶ τοὺς ἑαυτῶν οὐκ ἀπειπόντες χρόνους, ὁμοῦ καθ' ἡμῶν καὶ γὰρ εἰς συνοικέτας ἐκ τῶν ὀρῶν ὠρμησαν εἰς σφαγὴν μίαν. Ὡς οὖν τὸ βουνόθρεπτον ἄγριον γένος αἰγῶν, λαγωῶν καὶ ταπεινῶν δορκάδων, χειμῶνι πικρῶ τὴν τροφήν λελειμμένων, ἐκ τῶν ἄνωθεν ψυχοκρυστάλλων τόπων κοίλοις προβαίνει καὶ βαδίζει χωρίοις, τροφήν ἐρευνῶν καὶ βοτανώδεις τόπους, οὕτως τὰ φαῦλα τῆς ἀμαρτίας τέκνα τοῖς τῆς θαλάσσης κυμοδέγμοσιν τόποις σκέπαις ἐπακταῖς ἔτρεχον καὶ κοιλάσιν. ὡς δὲ κρεῶν τὸ λίχνον ἐν θηρσίν γένος, λύκοι, κόρον σπεύδοντες εὐρεῖν γαστέρος, βαίνουσιν ὀργῇ καὶ κενώσιν κοιλίας πρὸ τοῦ φθάσαι χαίνοντες ἐκτάδην στόμα, οὕτως τὸ φύλον τῶν ἐκεῖ δουλοσπόρων τοῖς σοῖς βιασθέν, ποιμενάρχα, ποιμνίοις, κατεξανέστη καὶ παρεστόμου ξίφος, βρῶξαι προθυμοῦν σάρκας ἀντὶ βρωμάτων, πιεῖν τε θερμὸν αἷμα Ῥωμαίων θέλον καὶ πρῶτα λαμπρῶς τῆς μάχης λαβεῖν κράτη. τούτοις ὑπῆρχεν ἡγεμῶν τοῖς βαρβάροις ὁ Καραμούντης, ὁ σφαγίπλουτος γέρων, ὁ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέος δράκων, ὁ καὶ κρατῆσαι Κρητικῶν τὰς ἡνίας εἰς νοῦν ἔχων ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον. οὗτος προηυτρέπιζεν εἰς σφαγὴν τότε πλῆθος δεκαπλῆς ἐμβαλεῖν χιλιάδος. Ἐπεὶ δὲ πάντας τῶν ὀρῶν εἶδεν κάτω, ξιφηφοροῦντας, ἵππικούς, πεζηλάτας, σταθεῖς παρήνει καὶ παρώρμα πρὸς ξίφη, φάλαγγας ἰσῶν καὶ φαλαγγάρχας νέους, φράττων κύκλοις ἔξωθε τὰς περιστάσεις, τοιαῦτα φωνῶν καὶ

βοῶν τοῖς βαρβάροις· Πολλὴ μὲν ἡμῖν, ἄνδρες, ἐστὶν ἡ βία, πολὺς ταραγμὸς καὶ καταγιγίς καὶ πόνος, ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν θάττον ἢ σωτηρία, μόνον θέλωμεν, χερσὶν ἐξευρημένη. βῶμεν πρὸς ἐχθρούς, μὴ φοβηθῶμεν ξίφη, στῶμεν κατ' αὐτῶν, μὴ πτοηθῶμεν δόρυ, καὶ πάντας εἰς θάλατταν ἐξωθηκότες, τρόπαιον ὧδε στήσομεν λαοκτόνον. καὶ πάντες εὐθύς εἶπον ὡσπερ ἐν στόμα θάνωμεν, εἰ δεῖ, σήμερον πατρῶν ἅμα, σὺ δὲ πρόθυμον, ὡς ἐνόν, πᾶσιν δίδου· σὺ γὰρ πατὴρ καὶ πύργος ἡμῶν ἐν μάχαις. τούτοις τὸ κοῦφον ἐμπτερωθὲν ἀπτέρως ὥρμησε φῦλον προσβαλεῖν σου τῷ στόλῳ, λαὸς πονηρός, δυσμενής, αἰμορρόφος, φῦλον πονηρὸν Ἰσμαὴλ δουλοσπόρου. τοιαῦτα μὲν πράττοντες ἦσαν ἐν ζάλῃ βίας τοσαύτης Κρήτες οἱ πεφευγότες, οἱ πολλάκις μὲν εἰσδραμόντες εἰς μάχην καὶ πολλάκις πληγέντες ἐκ τοῦ σοῦ στόλου. Τί δαὶ τὸ σὸν στρατεύμα; τοῖς θαλαττίοις οἱ μὲν τόποις ἔκιντο καὶ γὰρ ἦν κρύος Βορρᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσπρακτίοις οἱ δὲ κρατοῦντες τῶν πυλῶν τὰς ἐξόδους τοὺς ἔνδον ἐξέπληττον ἐν παραστάσει. μαθὼν δὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων κοίλοις τόποις βαίνουσαν, ὡς δὲ θηρίον θυμοῦ πνέουσαν, ἀλλὰ καὶ δειλανδρίας, ἄρχων στρατηγὸς ἐν μάχῃ Νικηφόρος ἄπιστον εἶχε τοῦτο καὶ παραυτικά τάττει τὸ τάγμα τῶν Θρακησίων ὅλον μαθεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο ξένον, ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ πλέκειν δόλους τοὺς ἐκκοπέντας ἐπτάκις τῷ σῷ στόλῳ. τούτοις στρατηγὸς ἦν ἀνὴρ ὁ τὸ ξίφος ποθῶν ὑπὲρ σοῦ καὶ προτείνων εἰς μάχην καὶ μὴ δεδοικῶς τὴν τομὴν τῶν φασιγάνων, ὁ καὶ πρὶν εἰς ἄπληστον ἐμπεσῶν γένος θάρσει μεγίστῳ καὶ προθυμίᾳ ξένη καὶ δούς ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν μονωτάτως καὶ τοὺς ἀνίππους συνταράζας βαρβάρους. ὅς, φεῦ, κρατηθεὶς τῇ τροπῇ Μακεδόνων καὶ πρὸς ξένην γῆν δέσμιος κατεσχέθη καὶ τοὺς ῥυποῦντας εἶχε πικροὺς δεσπότης. οὗτος σταλεὶς ἐκεῖθεν εἰς πρῶτον λόχον, ἔρωτι πληγῶν, καρδίας ὑπερζέσει, μέσον τὸ κοινὸν εὔρε βαρβάρων τέλος, ὡς φύλλα ῥίψας τῶν μελῶν τὴν τετράδα. ὡς γὰρ μέγιστος καὶ πολύχρονος λύκος ἔμπειρος ὢν ἄρπαξ τε καὶ ποιμνηλάτης, πεινῶν, ἑαυτὸν τῇ μονῇ τῶν ποιμνίων θάρσει προπέμπει καὶ καταξάινει κύνας, ἕως κρατηθῆ καὶ σφαγῆ τοῖς ἀνδράσι, οἱ πολλάκις ἔβρυξαν εἰς αὐτὸν μέγα, οὕτως ἐκεῖνος ἐμπεσῶν στρατηγέτης Ῥώμης κραταῖος καὶ μονωθεὶς εἰς μέσον, ἔδειξεν οἴους ἄνδρας ἢ Ῥώμη τρέφει. πολλῶν γὰρ αὐτὸν κυκλόθεν πεφραγμένων, πάντες τὸ κοινὸν ἐπτοοῦντο τοῦ τέλους· ὡς γὰρ κεραυνὸν εἶχε χερσὶ τὸ ξίφος κινῶν κατ' ἐχθρῶν καὶ καθαιμάττων φόνους, ᾧ τοὺς μὲν ἐξέκοπτε τῶν ἐναντίων, ἄλλους κατηνάγκαζε φεύγειν ἐντρόμους, ἄλλους θεὸν κράζειν σε πείθων εἰς μάχην νεκροὺς ἐδείκνυ καὶ πεφυρμένους κόνει. ὅμως δὲ πληγεὶς καὶ πεσὼν ξένοις τόποις πολλοὺς προεξένησε τῷ στρατῷ πόνους. καὶ δὴ δραμόντες ἵπποται, πεζοδρόμοι κρημνοὺς ἐκείνους καὶ φαραγγώδεις τόπους πάντας καθεῖρξαν καὶ κατέκλεισαν μέσον καὶ βρῶσιν εἰργάσαντο Κρήτας ὀρνέων. τοσοῦτον αὐτὸς εὐτύχησας ἐν μάχῃ, τοσοῦτον αὐτὸς ἐκράτησας βαρβάρων ἐκ τῆς ἄνω ῥοπῆς τε καὶ συνεργίας. Ἰδὼν δὲ τοῦτον καὶ φοβηθεὶς εὐθέως ὁ Καραμούντης ἐν χρόνοις ὁ δυσγέρων βάλλει τὸν ὄγκον τοῦ φρονήματος κάτω, φυγῆ δὲ χρᾶται πεζός, ἀλλὰ καὶ μόνος, ὀπῆ δὲ μικρᾷ προστρέχει πετροστέγῳ, κτᾶται δ' ἐκεῖθεν δυστυχῆ σωτηρίαν. Ἔδει, γέρον, θανεῖν σε πολλῶν πρὸ χρόνων ἢπερ κλονεῖσθαι καὶ παρεισδύνειν πέτραις, ὡσπερ λαγῶδες ἐκφυγῶν κυνηγέτας. Ἐκεῖ καθεσθεὶς μέχρι δυσμῶν ἡλίου ἔρραине τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν δακρύων, κλαίων τὸ πικρὸν τραῦμα τῆς δυσβουλίας, βάλλων ἑαυτὸν δυσπαλαίστοις φροντίσι. πρώτης δὲ νυκτὸς ἐξαναστάς, τοῖς ἔσω ἤλαυνε κρημνοῖς τῶν ὀρῶν ἀγωνία γέρων ἀμηρᾶς, πεζός, ἀλλὰ τετράπους· βίαν γὰρ εἶχεν, ἥτις αὐτοῦ τὰς χέρας ἐπεκράτυνεν εἰς ποδῶν ὑπουργίαν. Ὁ σὸς δέ, παμμέγιστε Ῥωμανέ, στόλος τεῖχη στραφεῖς ἔπληττεν ἐν προθυμίᾳ, χαίρων κατασπῶν ταῦτα, ῥίπτων εἰς χθόνα.

Ε' Γῆ πᾶσα Ῥώμης καὶ θάλασσα καὶ πόλις, βουνοί, φάραγγες, ἄστρα, τῶν ἀειρρύτων ὕδωρ ποταμῶν, τάγμα τῆς ἐκκλησίας, τὰ πάντα κοινῇ συγχάρητε δεσπότη. Ἀγαλλιάσθω πλῆθος ἀστέρων ἄνω, χορευέτω δὲ τάξις ἀγγέλων, ὅτι τὸ δυσπρόσιτον θηρίον κατεσφάγη, τὸ δεινόμορφον κῆτος ἀντανηρέθη, τὸ δυσκάθεκτον τραῦμα γῆς ἀνεστάλη. κήρυξον, αἰθήρ, τοῦτο πᾶσαν εἰς χθόνα, βόησον, ἀστὴρ ἥλιε, τρέχων ἄνω, τοῖς βαρβάροις νῦν τὴν σφαγὴν τῶν βαρβάρων. Γνώτωσαν ἔθνη καὶ πόλεις καὶ χωρία τὸ τοῦ μεγίστου Ῥωμανοῦ νέον κράτος, μάθωσιν αὐτοῦ τοὺς ἀκοιμήτους πόνους, οἴους δι' ἡμᾶς ἔσχεν ὁ στεφηφόρος· λάβωσιν αὐτοῦ πεῖραν ἐκ τῶν πλησίον, πρὶν ἢ πρὸς αὐτοὺς ὁ σφαγεὺς ἀναδράμη. τῆς Ἀφρικῆς γῆς φρίζατε ξιφηφόροι, ταρασσεται γὰρ Ταρσεωτῶν ἡ πόλις. ἄρὰν παλαιάν, Ἀράβων φυλή, λάβης δουρὶ κραταιοῦ Ῥωμανοῦ, πλὴν ἐν τάχει. τῶν Δελεμιτῶν Βελεμιτῶν τοὺς τόπους πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ. Αἰγυπτίων δέ, χαῖρε, γῦπες σῶ ξίφει σάρκας καταβρώξουσι τὰς ἀυστάτους. Χαυδᾶς, ὁ χανδὸν γῆν ὅλην λαβεῖν θέλων, χανῶν ἀναυδος συμφορᾶ Κρητῶν μένει. ὦ Χριστέ, πατὴρ τοῦ πρὸ αἰώνων τέκνον, οἷον παρέσχου τῷ στεφηφόρῳ κλέος. Τίς ἂν στενάξῃ τὸν Πολυξένης τάφον, τίς τὴν Φρυγῶν ἄλωσιν; ὦ χορὸς νέων, ὅσοις Ὀμήρου φροντίς ἢ τῶν σκεμμάτων, μὴ τοῖς λόγοις κλέπτεσθε τοῦ γεροντίου, μὴ τοῖς κτύποις θέλγεσθε τοῦ μυθοπλόκου· ψευδῆ γὰρ ἰστόρησεν, εἰ καὶ πανσόφως, ὁ πηρὸς ὡς θέλγητρα τοὺς λόγους ἔχων. Κρήτης κροτεῖτε τὴν ἄλωσιν, ἦν χρόνος καθεῖλε δουρὶ τῶν σοφῶν ἀνακτόρων, Κρήτης ἐκείνης, τοῦ Διὸς τῆς πατρίδος, Διὸς τυράννου, δαίμονος ψευδωνύμου, ὃς εὗρε τὴν κάμινον, ἀλλ' αἰωνίαν, ἀνθ' ὧν ἑαυτὸν ἦν θεὸν στήσας κάτω, ἀνθ' ὧν ἔπλησε γῆν σφαγῆς μiasμάτων, ἀνθ' ὧν ὑπῆρξεν εὐρετῆς παθημάτων. ταύτην ὁ κλεινός, ὁ γλυκὺς Ῥώμης κλάδος, ὁ παγγάληνος, ὁ σφαγεὺς τῶν βαρβάρων, ὁ πανσέβαστος καὶ διώκτης Συρίας, ταύτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους πέμπουσιν ἐκράτησεν. ὦ μέγα σθένος, ὦ δίστομα, τρίκογχαδίστομα ξίφη, βέλη δὲ τὰ τρίκογχα, πάγχαλκα κράνη, τὰ τὴν σφαγὴν δράσαντα τῶν μαιφόνων ἢ τοὺς φόνους στήσαντα τοὺς καθημέραν, οὓς εἶχεν ἡ θάλασσα ληστρικωτέρους. ὦ πετροπόμπων σφενδονῶν στροφοργίαι, ἵππων φριμαγμός, ὀξύτης ἀκοντίων, σπάθης τε καὶ θώρακος, ἀσπίδος τάσις, ἃ γῆν κατηδάφισε βαρβαρουμένην, ἃ δεσπότης δέδωκεν ἀντὶ φαρμάκων καὶ κόσμον ἐξέσωσε τῆς τυραννίδος. ὦ ναυστολήσαν πνεῦμα μυρία σκάφη καὶ πομπὸς ὄφθην ἀβλαβῆς τοῦ δεσπότη. Θρήνησον, ὦ γῆ πᾶσα νῦν τῆς Συρίας, ἔχουσα τὸν σὸν τῆς βοῆς πρωτοστάτην, τὸν σὸν πλανήτην, οὐ προφήτην, Μωάμεθ, οὗ τὸν χιτῶνα μυρίαῖς αἰσχροργίαις πεφυρμένον κρύπτουσιν οἱ δούλης γόνιοι, κρύπτουσιν ὡς ἄσπιλον ἐσπιλωμένον, ἔχουσιν ὡς ἄχραντον ἐγκεκραμμένον· ἔδει γὰρ ὄντας ἐκ μiasμάτων ἄγη καλεῖν ἄχραντον τοὺς ξενοσπόρους ἄγος. Χόρευε λοιπὸν Ἀφρικῶν Σικελία, εὐαγγελίζου πᾶσι τὴν εὐθυμίαν· ἐλευθεροῖ σε συντόμως ὁ δεσπότης. χόρευε γῆ, χόρευε Ῥωμαίων ὄση, ὡς ηὐτύχησας εἰς ἀνακτόρων στέφη, ὡς ἐπλάτυνας εἰς τὰ πατρῶα πλάτη, ὡς ἐκράτησας τῶν πάλαι κρατουμένων. Εἴθε προκύψαις τοῦ τάφου, Κωνσταντίνε, εἴθε σκοπήσαις, ὡς ἔχει τὰ Συρίας· ἔγνωσ ἂν υἱόν, ὡς Φίλιππος ἱππότην, καὶ τοῦτον εἶπες· ὦ τέκνον, ζήτηί κράτος· οὐκ ἄρκετόν σοι γῆς ὅλης καὶ γὰρ κράτος. Κρήτης γὰρ οἶος τῶν ὀδυρμάτων στόνος, οἶος σπαραγμός, γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη ὅταν κατεῖδον ἔνδοθεν πυργωμάτων, ὅταν κατεῖδον τέκνα μικρὰ μητέρας, τὰς μὲν βρόχοις ὀπισθεν ἐστρεβλωμένας, τὰς δὲ πρὸς αἷμα καὶ κόνιν πεφυρμένας, τὰς δὲ στιχηδὸν εἰς σφαγὴν προκειμένας. ἐκεῖ τὰ τέκνα πατέρας καὶ πατέρες παῖδας κατησπάζοντο καὶ κοινῇ ξίφος κρουνηδὸν ὀρμαῖς ἔβρεχον τῶν αἱμάτων. ὑπῆρχε θρήνος, ἦν βοή πορθουμένων, οὐκ ἦν προφήτης ἰσχύων οὐδὲ σπάθη· αὕτη γὰρ ἐχθροῖς ὡς θεὸς τιμωμένη. ἐκεῖ γέροντες εἰς φυγὴν ὠρμηκότες ὀπισθεν ἐπλήττοντο τοῖς ἀκοντίοις. ἐκεῖ νέους φεύγοντας ἢ χιτωνίων

ἄζωστος εἰς ὄλισθον ἔκλωθεν τάσις καὶ συμποδισμὸν ἐμπαρεῖχεν ἀξίως, νόμος παλαιός, πατρικὸς τοῖς βαρβάροις. τῶν οὖν στρατηγῶν ἦν ὑπηκόοις νόμος, καὶ τοῦτο τῆς σῆς προσταγῆς, σκηπτροκράτορ, μὴ πρὸς γυναῖκας πορνικῶς καθυβρίσαι, μήπως τὸ σεμνὸν εἰς ἀβαπτίστους κόρας βάπτισμα χρανθῆ καὶ μολυνθῆ σου στόλος. τοσοῦτον ἐφρόντιζες οἰκετῶν, ἄναξ, ὡς μέχρι λεπτῶν προφθάνειν σου τοὺς λόγους καὶ μέχρι τούτων συνταπεινοῦσθαι φίλοις· καὶ γὰρ φίλος σοι πᾶς κρατῶν τὴν ἀσπίδα καὶ πᾶς ὁ τείνων τὴν μάχαιραν ἐν μάχαις καὶ πᾶς ὁ φεύγων τὴν πικρὰν δειλανδρίαν. Οὕτω ταραγμὸς εἶχε Κρητῶν τὴν πόλιν, τὴν οὔσαν ὡς πρὶν καὶ πάλιν Ἑρώμης πόλιν, πόλιν ποθητὴν, τὴν ἐπηρμένην πόλιν, τὴν ἐξάκουστον, τὴν πολὺπλουτον πόλιν. Ἦκουσε Ταρσὸς καὶ κατασκάπτει τάφρους καὶ πύργον ὑψοῖ καὶ σιδηροῖ τὰς πύλας, καὶ πάντα ποιεῖ συμφοραῖς ἀλλοτρίαις, τὸ μέλλον αὐτῇ προβλέπουσα φορτίον.